

Мариківська Г.А.

викладач,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ВИХОВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ АБІТУРІЄНТІВ НА ПІДГОТОВЧИХ КУРСАХ ВНЗ

Ми живемо в добу інформаційного суспільства, пов'язаного з появою нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, нових потреб і нового способу життя. У зв'язку з цим питання відбору інформації й правильного та вчасного її подання є актуальним для сучасної людини. Адекватно сприймати та перетворювати отриману інформацію, безпосередньо застосовувати її на практиці може людина з розвинутими мовленнєвими здібностями, певним рівнем мовленнєвої культури.

Сучасні реформи у вищій освіті України передбачають реалізацію нової стратегії – навчання протягом життя, метою якого є розвиток компетентностей, необхідних для професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців. Однією з ключових освітніх компетентностей є комунікативна компетентність, що передбачає наявність умінь і навичок вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами у різних сферах, формах, видах і жанрах мовлення. Комунікативна компетентність вимагає правильності, точності, логічності, багатства, чистоти, доречності, достатності, ясності, виразності, емоційності мовлення, тобто основних комунікативних ознак культури мовлення. І тому процес навчання і виховання потрібно організовувати так, щоб вдосконалювати мовленнєву підготовку, формувати мовленнєву культуру учнів.

Формування мовленнєвої культури є можливим не тільки в школі, а й на підготовчих курсах ВНЗ, основною метою яких є ліквідація розриву в рівні знань і здібностей молоді при переході з загальноосвітнього рівня на рівень професійної освіти. У цьому зв'язку є актуальними питання формування мовленнєвої підготовки і мовленнєвої культури абітурієнтів.

Проблема формування мовленнєвої компетентності і культури мовлення з різних боків розглядалася у дослідженнях. Роботи Г. Ковальова, О. Леонтєва та ін. присвячені розвитку комунікативного потенціалу особистості; М. Корнева, О. Коропецької та ін. – дослідженню місця й ролі спілкування у розвитку та становленні особистості; С. Богдан, М. Казнаджиєвої та ін. – розвитку комунікативних та мовленнєвих умінь; О. Леонтєва, Б. Ломова та ін. – сутності та структурі комунікативних здібностей; І. Варнавської, О. Колодич та ін. – формуванню комунікативної та мовленнєвої компетентності особистості; В. Будянської, Н. Дикої та ін. – комунікативній та мовленнєвій культурі, а також культурі ділового спілкування; Н. Веніг, І. Стіліану та ін. – особливостям мовленнєвої підготовки старшокласників. Проблема довузівської освіти знайшла своє відображення у працях сучасних вітчизняних учених: Г. Балла, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Пехоти тощо. За останні роки окремі аспекти довузівської підготовки були об'єктами дисертаційних досліджень (П. Гончарук, І. Бичкова, Л. Григоруку тощо).

Однак, незважаючи на наявність багатьох досліджень з цієї теми, проблема виховання мовленнєвої культури старшокласників на підготовчих курсах ВНЗ не була предметом спеціальних досліджень.

На нашу думку, ефективність формування мовленнєвої культури майбутніх абітурієнтів на підготовчих курсах вищих навчальних закладів значно підвищиться за умови створення розвивального мовленнєвого середовища.

Питання, пов'язані зі створенням розвивального мовленнєвого середовища, цікавили багатьох вчених: А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, І. І. Рум'янцеву, В. П. Тимофєєва тощо.

М. Львов в [56] зазначає, що «одним з факторів мовленнєвого розвитку людини вважають фактор мовленнєвого середовища... Дуже важливо, щоб мовне середовище, у якому живе і формується дитина як мовна особистість було правильним, культурним... [2, с. 195].

А. М. Богуш, Н. В. Гавриш у роботі [1] зазначають: «Під мовленнєвим середовищем ми розуміємо сукупність сімейних, побутових, соціально-педагогічних неорганізованих і цілеспрямованих умов існування дитини в системах «дорослий (батьки, родичі, вихователь, учитель) – дитина», «дитина – дорослий», «дитина – дитина» [1, с. 606]; «...розвивальний потенціал може мати як стихійне, так і організоване мовленнєве середовище. Це залежить насамперед від якості мовлення, культури мовлення та мовної особистості мовців, які оточують дитину, з якими вона постійно спілкується, та інших стимульованих факторів» [1, с. 608].

Ми вважаємо, що провідними стимульованими чинниками впливу на мовленнєвий розвиток майбутніх абітурієнтів є слово викладача, який бездоганно володіє мовою; читання зразкової літератури; постійне залучення учнів до вправ у красномовстві шляхом виконання спеціального комплексу комунікативних вправ та завдань; застосування інноваційних технологій навчання мов; наявність навчальних посібників, метою яких є розвиток мовлення учнів.

Отже, мовленнєве (чи мовне) середовище – мовлення, яке сприймає людина в істотних умовах: мовлення членів родини, друзів і знайомих, мова радіо і телебачення, мова книг тощо. Якості мовлення, що сприймається, визначають розвивальний потенціал мовленнєвого середовища. Тому необхідно учнів в школі, на підготовчих курсах, у ВНЗ оберігати від неправильних мовленнєвих впливів, рекомендувати зразкову літературу, в класах і групах на заняттях створювати атмосферу високої культури мовлення.

Перспективним напрямком нашого дослідження ми вважаємо вивчення умов виховання мовленнєвої культури школярів, абітурієнтів, студентів, зокрема розвивального потенціалу мовленнєвого середовища в школі, на підготовчих курсах, у ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А. М. Богуш. Друге видання. Доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 701 с.
2. Львов М. Р. Основы теории речи: Учеб. Пособие для студ. Высш. Пед. учеб. Заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 248 с.

3. Румянцева И. И. Психология речи и лингвопедагогическая психология. – М.: ПЕРСЭ; Логос, 2004. – 319 с.

4. Тимофеев В. П. Личность и языковая среда: учебное пособие. – Шадринск, 1971. – 121 с.

Осовіцька Т.А.

викладач,

*Відокремлений підрозділ «Костянтинівський технікум
Луганського національного аграрного університету»*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ – ЦІННІСНА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ

«Толерантність» – один із найпопулярніших термінів у сучасній вітчизняній і зарубіжній соціально-політичній, культурологічній і правознавчій літературі. Проблему формування толерантності сучасна світова психолого-педагогічна наука зараховує до одного з актуальних завдань морального виховання сучасної людини. Адже, саме духовно-моральне виховання дітей та молоді, їх підготовка до активної, творчої, соціально значущої та міжкультурної життєдіяльності є найважливішою складовою розвитку громадянського суспільства та держави в цілому.

Про багатозначність і багатоаспектність поняття «толорантність» свідчить існування у науковій літературі різних концепцій: ліберальна, природно-правова, утилітаристська [4], а в академічному словнику є навіть її математична формула [7]. Найчастіше феномен толорантності визначається як цінність громадянського суспільства, що виявляється у праві всіх індивідів бути різними, забезпеченні згоди між конфесіями, політичними, етнічними та іншими соціальними групами, повазі до різноманітності культур, цивілізацій і народів, готовності до розуміння і співпраці з людьми, що відрізняються зовнішністю, мовою, переконаннями, звичаями і віруваннями [8].

На думку американського психолога Г. Оллпорта, толорантна поведінка характеризується такими якостями:

- гнучкість мислення та стійкість до фрустрації;
- сприйняття себе;
- визнання різноманіття світу, поглядів, життєвих принципів;
- здатність до емпатії;
- уміння взаємодіяти з будь-ким, розуміти будь-кого [2].

У слов'янських мовах (зокрема українській) «толорантність» фактично є калькою англійського слова. В англійській мові фігурують два терміни: «toleration» і «tolerance». «Toleration» (від «tolerate» – терпіти, бути терпимим, допускати, дозволяти) у найширшому розумінні являє собою поняття терпимість, терпіння, що означає примирення з існуванням чогось або когось, навіть якщо це «щось» чи цей «хтось» може стати причиною страждання, викликати осуд або відразу [1]. «Tolerance» – власне толорантність – означає не просто терпимість у значенні зовнішньої стриманості, примусової необхідності не виходити за межі пристойної поведінки в суспільстві, а свідоме прийняття цінності того розмаїття, що дарує нам навколишній світ,